

„Gyvenimas yra mūsų šauksmas.
Išsaugojome tikėjimą! – tarėme mes.
– Tvirtu žingsniu leisimės,
Karūnuoti rožių vainikais, į tamsą!“

IŠ „THE HILL“, RUPERT BROOKE

ŽALIA

Mes keturiese: Rožė, Ela, Mina ir Karla.

Kitame gyvenime galėtume būti draugės.

Bet čia Beržynas.

Avint tais kvilais batais, bėgti labai sunku. Purvynė neišbrendama. Moteriai man iš paskos ta pati bėda. Vienas batas įklimpo, ir ji atsiliko. Ir gerai. Norėjau atbėgti pirma.

Kuris pastatas? Pasiklausti nepavyks. Kitos irgi skuba tarsi genamų gyvulių banda. Tenai? Ne, čia. Sustojau kaip įbesta. Iš paskos bėganti moteris kone atsitrenkė į mane. Abi nužvelgėme pastatą. Tikriausiai čia. Ar dabar pabelsti? O gal pavėlavome?

Maldauju, kad tik nebūčiau pavėlavusi.

Pasistiebiau ant pirštų galų ir dirstelėjau pro mažą aukštą langelį šalia durų. Ne ką tepamačiau, daugiausia savo pačios atspindį. Pažnaibiau skruostus, kad neatrodyčiau tokia išblyškusi, gaila, jog esu nepakankamai suaugusi persibraukti lūpdažiu. Bent patinimas aplink akį praėjo, nors žalsvai geltona mėlynė vis dar ryški. Bet mačiau aiškiai, o tai svarbiausia. Vešlių plaukų garbanos būtų paslėpusios kitką. Bet... tenka verstis su tuo, ką turi.

– Ar mes pavėlavome? – paklausė moteris. – Purvynėje pamėčiau batą.

Kai pabeldžiau į duris, jos beveik akimirksniu atsidarė, ir mudvi krūptelėjome.

– Vėluojat, – piktai suburbėjo jauna moteris tarpduryje.

Ji perliejo mus nuo galvos iki kojų griežtu žvilgsniu. Atsakiau jai tuo pačiu. Jau tris savaites gyvenau ne namuose, bet dar nebuvau išmokusi žemintis, kad ir kaip smarkiai buvau mušama. Ta valdinga mergina, iš tiesų ne ką už mane vyresnė, buvo kampuotų veido bruožų ir tokia smaila nosimi, kad galėjo pjaustyti sūrį. Visada mėgau sūrį. Į salotas dedamą trupinamą sūrį, tepamą, kuris toks skanus su šviežia duona, ir tą išties aštrų su žaliu pelėsiu, senų žmonių mėgstamą su krekeriais...

– Nestypsokit! – susiraukė aštriaveidė. – Eikit vidun! Nusivalykite kojas! Nieko nelieskit!

Įėjome. Man pavyko. Patekau... į didingai pavadintą Viršutinę siuvimo ateljė, dar vadinamą siuvykla. Aš taip įsivaizduoju rojų. Vos išgirdusi, kad čia yra darbo, nutariau jį gauti.

Siuvykloje suskaičiavau gal dvidešimt prie dūzgiančių siuvmųjų mašinų palinkusių merginų, tarsi užkeiktų pasakų veikėjų. Iš karto pastebėjau, kad visos darbuotojos švarios. Siuvėjos dėvėjo paprastus rudus darbo chalatus, tikrai gražesnius už maišą primenantį skudurą, slystantį man nuo pečių. Mediniai stalai buvo nušveisti iki baltumo ir nukloti raštuotomis atraižomis bei siūlais. Viename kampe stovėjo lentynos su audiniais, tokiais netikėtai spalvingais, kad net sumirksėjau. Kitoje kertėje stypsojo grupelė begalvių ir berankių siuvėjų manekėnų. Girdėjau šnypščiant ir dunksint sunkius lygintuvus ir mačiau medvilninius pūkelius, kurie tarsi tingūs vabzdžiai sklendė oru.

Niekas nepakėlė nuo darbo akių. Visos siuvo taip, tarsi nuo to priklausytų jų gyvybė.

– Žirkles! – pasigirdo šūksnis netoliese.

Siuvėja prie artimiausios mašinos nė nestabtelėjo. Ji toliau mynė paminą ir stūmė medžiagą po siuvmosios pėdele net pa-

kėlusi žirkles. Žiūrėjau, kaip iš rankų į rankas žirklės nukeliavo išilgai stalo, o tada čerkšt, ėmėsi miško žalumo tvido atraizos.

Irzli duris atidariusi mergina spragtelėjo pirštais man prie veido.

– Nežiopsok! Aš Mina. Aš čia vadovauju. *Viršininkė*, supratai?

Linktelėjau. Su manimi atėjusi moteris sumirksėjo ir pamindžikavo, jos tik viena koja buvo apauta batu. Moteris atrodė gan sena, gal kokių dvidešimt penkerių, ir nervinga it triušis. Iš triušių siuvamos gražios pirštinės. Kartą turėjau šlepetes, pamuštas triušio kailiu. Jos buvo išties patogios. Nežinau, kas nutiko triušiu. Tikriausiai jis pakliuvo į troškinį...

Lyg mostelėdama nuginiau prisiminimus. Laikas susikaupti.

– Atidžiai klausykit, – įsakė Mina. – Antrą kartą nekartosiu, ir...

Trinkt! Durys vėl atsidarė. Pavasario vėjas įpūtė vidun dar vieną merginą, gunktelėjusią ir apskritaveidę, panašią į ką tik riešutų atsargą iškasusią voverę.

– Labai atsiprašau...

Atvykėlė droviai nusišypsojo ir nudelbė akis į savo batus. Aš irgi į juos pažvelgiau. Juk mergina žino, kad batai neporiniai, tiesa? Ant vienos kojos ji avėjo šleikščiai žalios spalvos atlaso šlepetę su metaline sagtele, o ant kitos – tvirtą odinį batą sutraukytais raišteliais. Kai pirmą kartą buvome čia rengiami, mums numesdavo kokius pakliuvo batus... Ar ši voverytė nesugebėjo išsiderėti normalių batų? Iš karto nutariau, kad iš jos nebus naudos. Merginos tartis buvo siaubingai siaubinga, *na, žinote*. Snobiška.

– Pavėlavau, – pasakė ji.

– Rimtai? – atšovė Mina. – Atrodo, tarp mūsų atsirado tikra *dama*. *Panele*, džiugu, kad šiandien teikėtės prie mūsų prisidėti. Kuo galėčiau pasitarnauti?

– Išgirdau, kad Siuvimo ateljė staiga atsirado laisva vieta, –
atsakė Voverė. – Ir jums reikalingos geros darbuotojos.

– Be jokių abejonių! Tikros siuvėjos, o ne *poniškos panelytės*.
Tu man panaši į tas puošėvas, kurios tupinėdamos ant pagalvė-
lių siuvinėja levandų maišelius ar kitoki šlamštą. Aš teisi?

Atrodė, kad Voverė neketino įsižeisti, kad ir kiek Mina iš jos
šaipytųsi.

– Aš moku siuvinėti, – tepasakė ji.

– Darysi, ką liepsiu! – atržė Mina. – Numeris?

Voverė gražiai suglaudė kojas. Kaip jai pavyksta neprarasti
pasitikėjimo savimi avint tokiais nederančiais batais? Ji buvo *ne*
tokia mergina, su kokiomis paprastai bendraudavau. Nors skar-
maluota, Voverė tikriausiai manė, kad aš prasčiokė. Žemiau jos.

Voverė pasisakė numerį tobula tartimi. Čia buvo vartojami
tik numeriai, ne vardai. Mudvi su Triušė irgi išpyškinome savo
numerius. Triušė truputį mikčiojo. Mina šnarpštelėjo.

– Tu! – ji parodė į Triušę. – Ką moki?

Triušė suvirpėjo.

– Aš... aš siuvu.

– Kvaiša! Suprantama, kad siuvi, kitaip čia nebūtum. Aš gi
neieškau nemokančių siūti siuvėjų, tiesa? Siuvykla – ne dingstis
išvengti sunkesnių darbų! Ar tu gera siuvėja?

– Aš... aš siūdavau namuose. Drabužius savo vaikams.

Triušės veidas susirauklėjo tarsi suglamžyta nosinė.

– Dieve, juk nesiruoši verkti, tiesa? Negaliu pakęsti verksnių.
O tu?

Mina įrėmė akis į mane. Susitraukiau it šifonas po karštu ly-
gintuvu.

– Ar bent esi pakankamo amžiaus čia būti? – nusišaipė virši-
ninkė.

– Šešiolika, – staiga pareiškė Voverė. – Jai šešiolika metų. Ji taip sakė anksčiau.

– Klausiu ne tavęs, o *jos*.

Nurijau seiles. Šešiolika – stebuklingas skaičius. Bent kiek jaunesni buvo niekam nereikalingi.

– Na, ji teisi. Man šešiolika metų.

Sueis. Laikui bėgant. Mina purkštelėjo.

– Leisk atspėsiu, siuvai sukneles lėlytėms ir, paruošusi namų darbus, prisiūdavai sągą. Garbės žodis! Kam gaištu laiką su tokiom kvaišom? Man nereikia mokinukų. *Nešdinkis!*

– Ne, palaukite, galiu būti jums naudinga. Aš, na...

– Kas tu? Mamytės dukrelė? Mokytojos numylėtinė? Tuščia vieta?

Mina jau ketino eiti, niekinamai sprigtelėjusi pirštais.

Viskas? Mano pirmas tikras pokalbis dėl darbo... nepavyko. Nesėkmė! Vadinasi, teks grįžti... kur? Geriausiu atveju gausiu virtuvės tarnaitės ar skalbyklos grandytojos darbą. Blogiausiu – dirbsiu karjere arba... iš viso nedirbsiu, o tai užvis blogiausia. Negalvok apie tai. Ela, *susikaupk!*

Mano močiutė, kiekviena proga turinti tinkamą posakį, visada sakydavo: *kai dvejoji, iškelk smakrą, atlošk pečius ir pirmyn*. Todėl išsitempiau visu savo nemenku ūgiu, giliai įkvėpiau ir pareiškiau:

– Aš sukirpėja!

Mina atsigrėžė į mane.

– Tu? Sukirpėja?

Sukirpėja – tai ypač prityrusi siuvėja, atsakinga už modelių, pavirsiančių tikrais drabužiais, kūrimą. Jokios geros siuvėjos pastangos neišgelbės drabužio, kurį sugadino nemokša sukirpėja. O *gera* sukirpėja verta tiek aukso, kiek sveria. Bent to tikėjaisi.

Tik man nereikėjo aukso. Aš trūk plyšk troškau šios vietos. Šiaip ar taip, tai mano svajonių darbas, jei tokioje vietoje kaip ši galima turėti svajonių.

Anksčiau kitos siuvėjos nekreipė į mus dėmesio. Dabar pajutau, kad jos sukklususios. Nesiliaudamos siūti, darbininkės lūkuria, norėdamos pamatyti, kas bus toliau.

– Taip, – patvirtinau. – Tikrai. Aš profesionali fasonų kūrėja, sukirpėja ir siuvėja. Aš... aš kuriu savo modelius. Ir vieną dieną turėsiu drabužių saloną.

– Vieną dieną tu... cha! Pralinksminai, – prunkštelėjo Mina.

Moteris prie artimiausios siuvamosios, nė neišsiėmusi smeigtukų iš burnos, tarė:

– Mums reikia geros sukirpėjos nuo tada, kai Roda susirgo ir išėjo, – sumurmėjo ji.

Mina lėtai linktelėjo.

– Tikra tiesa. Gerai. Štai kaip bus. Tu, princese, imkis lyginimo ir šveitimo. Tavo švelnioms rankelėms reikia sutvirtėti.

– Aš ne princesė, – atsakė Voverė.

– Judinkis!

Mina nuo galvos iki kojų nužvelgė mudvi su Triuše.

– O jus, apgailėtinas siuvėjėles, aš išbandysiu. Atvirai sakau, vieta yra tik vienai. *Tik vienai*, supratot? Bet išvysiu abi, jei neatitiksite aukštų mano reikalavimų. *Aš* mokiausi pačiose geriausiose vietose.

– Nenuvilsiu jūsų, – pasakiau.

Mina čiupo kažką iš gretimos drabužių krūvos ir metė Triušei. Tai buvo lininė palaidinukė, nudažyta tokia gaivia mėtine spalva, kad kone jutai ant liežuvio tą skonį.

Mina liepė Triušei:

– Išardyk siūles ir praplating. Tai klientei, karininko žmonai, kuri maukia grietinėlę pilnais ašočiais, todėl yra storesnė, nei mano.

Grietinėlė... ak, grietinėlė! Užpilta ant braškių iš gražiausio močiutės žalio ašotėlio su gėlytėmis... Dirstelėjau į etiketę prie palaidinukės apykaklės. Man beveik sustojo širdis. Ten buvo elegantiškai suraitytas vienu iš garsiausių pasaulyje mados namų pavadinimas. Tokios vietos, į kurią nedirščiau net paspoksoti pro langus.

– O *tau...* – Mina įbruko man į delną popieriaus skiautę, – kita klientė, Karla, nori suknelės. Pusiau oficialios, šio savaitgalio koncertui ar panašiam renginiui. Štai jos matmenys. Įsimink, noriu, kad popierių gražintum. Gali naudotis ketvirtu manekenu. Medžiagą pasiimk iš ten.

– Kokią?..

– Išrink tinkančią šviesiaplaukei. Bet pirma gerai nusiprausk prie praustuvės ir užsivilk chalatą. Siuivykloje svarbiausia švara. Jokių purvinų pirštų atspaudų, kraujo dėmių ar dulkių ant audinių. Supratai?

Linktelėjau iš visų jėgų stengdamasi nepravirkti.

Siaurų Minos lūpų kampučiai pakilo.

– Manai, *aš* griežta? – ji pašnairavo į mane ir galva mostelėjo į tolimąjį kambario galą. – Nepamiršk, kas kampe.

Siuvyklos gale, atsišliejusi į sieną, stovėjo tamsi figūra ir tvarčėsi apynages. Kartą dirstelėjau ir nusukau akis.

– Na? – tarstelėjo Mina. – Ko lauki? Pirmas primatavimas ketvirtą valandą.

– Norite, kad iki keturių pasiūčiau sunkelę nuo nulio? Tai...

– Per sunku? Mažai laiko? – šaipėsi viršininė.

- Ne. Pasiūsiu.
– Tada pradėk, mokinuke. Ir prisimink, kad aš tikiuosi, jog tu rimtai apsijuoksi.
– Mano vardas Ela, – pasakiau viršininkei.
„Man nerūpi“, – atsakė abejingas Minos veidas.

Siuvyklos praustuvė buvo didelis keraminis griozdas su žaliais dryžiais po čiaupais nuo lašančių vamzdžių. Muilas vos putojo, bet vis geriau negu nieko, o tiek teturėjau pastarąsias tris savaites. Dar ten kabėjo rankšluostis – *rankšluostis!* – rankoms nusišluostyti. Iš čiaupo tekantis švarus vanduo atrodė kerinčiai.

- Man už nugaros stovinti ir savo eilės laukianti Voverė tarė:
– Tarsi skystas sidabras, tiesa?
– Cit! – susiraukiau, prisimindama tamsios figūros tolimajame kambario kampe šešėlį.

Praustis neskubėjau. Voverė palauks. Nors ir ne tokia aristokratiška kaip ji, žinojau, jog svarbu būti švariai ir gražiai atrodyti. Išorė reikšminga. Kai buvau maža, močiutė visada caksėdavo liežuviu, jei įeidavau nešvariomis rankomis ir purvinomis panagėmis arba jeigu jai kildavo įtarimų dėl kitų vietų švaros. „Už ausų galėtum auginti bulves!“ – sakydavo močiutė, jei neapsitrindavau rankšluosčiu.

„Švarios rankos – švarus darbas“ buvo dar vienas mėgstamas mano močiutės posakis. Be to, jai patikdavo murmėti „pataupyk, ir vėliau neteks norėti“. O jei nutikdavo kad ir menka bėda, ji gūžtelėdavo pečiais ir tarstelėdavo: „Geriau nei šlapia rūkyta silke į akį!“

Niekada nemėgau rūkytų silkių, nuo jų namai dienų dienas dvokdavo žuvimi, be to, jose visada būdavo ašakų, net kai močiutė pažadėdavo: „Nesijaudink, ji be kaulų.“

Taigi imiesi minkštimo ir pradedi žiaukčioti, kai ilga ašaka įsminga į galugerklį. Tada prisidengi servetėle ir krapštai ašaką taip, kad kitiems prie stalo nepasidarytų bjauru. Pasidedi tą žuvis kaulą ant lėkštės krašto ir valgydama bandai į jį nežiūrėti. Tačiau žinai, kad jis ten guli.

Patekusi į Beržyną iš karto nutariau, kad matysiu tik tai, ką noriu. Visos mano pirmų trijų savaitių akimirkos buvo siaubingos, išvydau daug blogesnių dalykų nei rūkytos silkės ašakos. Buvau tarsi golemas, mergaitė be sielos, stumdoma šen bei ten, laukiau, stovėjau, tupėjau. Neradau žodžių klausimams apie tai, kokia čia vieta ir kas joje vyksta. Šiaip ar taip, nenorėjau išgirsti atsakymų. O dabar, siuvelykloje, staiga vėl pasijutau žmogumi. Įkvėpiau gaivesnio oro. Pamiršau supančią tikrovę. Jei išties sutelksiu mintis, pajėgsiu užmiršti viską pasaulyje, išskyrus suknelę mano klientei Karlai.

Nuo ko pradėti?

Primatavimas ketvirtą. Tai neįmanoma. Modelio nėra, suknelė nesukirpta, nesusegta smeigtukais, nesudaigstyta, nesusiūta, neišlyginta ir nebaigta. Kaip Mina tikisi, aš apsijuoksiu. Man nepavyks.

„Negalvok apie nesėkmę, – pasakytų močiutė. – Nusiteikusi gali padaryti bet ką. Viską. Tik ne iškepti pyragą. Jie tau prastai iššina.“

Stovėdama beveik pametusi galvą iš baimės, pajutau, kad į mane kažkas žiūri. Tai buvo Voverė prie lyginimo lentos. Tikriausiai juokėsi iš manęs. Kodėl ne?

Atsukau jai nugarą, kaukšt kaukšt nukaukšėjau savo kvailais per dideliais batais prie audinių lentynos... ir akimirksniu pamiršau Miną ir jos grasinimus. Nudžiugau išvydusi ne *rudas* spalvas:

tris savaites temačiau medžio rudumą, purvo rudumą ir kitus rudus atspalvius, per baisius minėti.

O dabar išvydau kalnus audinių, per kuriuos galėjau braukti pirštais. Mina sakė, kad Karla šviesiaplaukė. Iš Beržyno rudos mano galvoje išaugo žalia – puiki spalva blondinėms. Traukiau sulankstytas audinių atraižas ir rietimus, ieškodama tobulo atspalvio. Radau samanų žalumo aksomą. Sidabru ataustą gežą, tokio atspalvio lyg žolė mėnesienoje. Šiugždantį lapais išmargintą kartūną. Blizgančias atlaso juostas... Ir savo mėgstamiausią – smaragdinį šilką, kuris raibuliavo tarsi šaltas vanduo po pavėsiniais medžiais.

Iš karto mintyse pamačiau suknelę, kurią pasiūsiu. Mano rankos pradėjo piešti ore modelius, pirštų galiukai lietė nematomus pečius, siūles ir sijono įsiuvus. Apsidairiau. Man reikia priemonių. Stalo ir popieriaus. Pieštuko, smeigtukų, žirklių, adatos, siūlo, siuvimo mašinos. *PUSRYČIŲ... o Dieve, kaip noriu valgyti...*

– Atleisk, – timplėėjau už rankovės pro šalį linguojančią liekną tartum šakelė merginą. – Gal pasakysi, kur gauti...

– Ciiit, – sušnypštė mergina.

Ji pridėjo prie lūpų du pirštus ir pavaizdavo, kad užsega jas užtrauktuku. Merginos rankos buvo nepaprastai elegantiškos, lyg iš nagų lako reklamos, tik be nagų lako.

Jau žiojau si klausti, kodėl uždrausta kalbėti, bet prikandau liežuvį. Neatrodė, kad tamsi figūra kampe stebėtų ar klausytųsi, bet ką gali žinoti...

Liesoji mergina, kurią pavadinau Žirafa, mostelėjo man ragindama sekti įkandin pro siuvėjų eiles į tolimąjį stalo ant ožių galą ir parodė į tuščią taburetę. Ten jau sėdėjo trys moterys. Jos susiglaudė, kad padarytų man vietos. Viena iš moterų buvo Triušė.

Ji nervingai vertė mėtų žalumo palaidinę išvirškščia puse ir apžiūrinėjo siūles.

Pasidėjusi šilką atsisėdau. Dabar man reikėjo sukurti modelį. Kiek toliau prie stalo dirbanti mergina turėjo ritinėlių popieriaus iškarpoms ir storą trumpą pieštuką. Giliai įkvėpiau. Atsistojau. Ženklausiai parodyčiau, kad man reikia popieriaus. Mergina pasiūšiaušė tarsi ežys. Arčiau prisitraukė popierių. Uždėjau ranką ant ritinėlio ir stipriai truktelėjau. Ežė timptelėjo atgal. Aš patraukiau į save. Laimėjau. Paėmiau ir pieštuką.

Mina mus stebėjo. Ar man pasivaideno, ar ji tikrai nusišypsavo? Viršininė nežymiai linktelėjo, tarsi sakydama: „Teisingai, čia taip ir elgiamasi.“

Išskleidžiau popierių. Jis buvo rudas, blizgus iš vienos pusės ir su neryškiais dryželiais iš kitos. Į tokį popierių vyniodavome dešreles. Puikias storas dešreles su kapotų svogūnų gabalėliais, kartais – pomidorines dešreles, kurios keptuvėje pasidarydavo ryškiai raudonos. Ar dešreles su žolelėmis, taškuotas nuo žalių bazilikų ir čiobrelių...

Man suurzgė skrandis.

Iškarpoms močiutė visada naudodavo laikraštinių popierių. Ji mokėjo nupiešti suknelės ar kostiumėlio modelį per kelias akimirkas tiesiog ant vietinio laikraščio puslapių. O tada kirpdavo tiesiai per antraštes, medicininių tonizuojančių gėrimų reklamas ir galvijų turgaus kalendorių. Močiutės modeliams niekada nereikėjo daugiau nei vieno primatavimo. O man tekdavo truputį prisimerkti ir nubrėžti kelis neryškius bandomuosius modelius. Kai kirpdavau, močiutė paprastai žiūrėdavo man per petį. Dabar buvau viena. Girdėjau, kaip galvoje tiksi laikrodis. Pirmas primatavimas ketvirtą...

Gerai. Modelis nupieštas.

– Ei, – sušnibždėjo viena iš susikūpinusių moterų priešais. Ji buvo plati, žema ir gumuliuotos odos, todėl mintyse pavadinau ją Varle. – Išsaugok man visas popieriaus skiautes, gerai? – paprašė.

Mačiau, kad Varlė bado skylutes sagoms šviesiai žaliame vilnoniame palte. Toks paltas puikiai tinka pavasariui, kai negali nutarti – bus gražus oras ar vėsoka. Mūsų namo priekiniame sodelyje augo obelis. Visada atrodydavo, kad praeina amžinybė, kol pumpurai tampa žiedais. Vienais metais šakos buvo aplipusios dideliais vaisiais ir sulinkusios, kaip mano nugara siuvant. Kepėme trupininį obuolių pyragą, aplietą karamelizuotu cukrumi, sluoksniuotos tešlos pyragėlius su obuoliais ir net pasidarėme obuolių sidro, aš nuo jo burbuliukų pradėdavau žagsėti. Karui prasidėjus kaimynas nusikirto obelį malkoms. Jis pasakė, kad mūsų veislei medžių nereikia.

– *Popieriaus*, gerai? – Varlė nutraukė mano mintis.

Apsidairiau. Ar galima pasilikti popieriaus skiautes? Prieš man susivokiant, ką atsakyti, Varlė susiraukė ir nusisuko. Nuričiau seiles ir gergždžiančiu balsu sušukau:

– Žirkles! – Tada garsiau: – Žirkles!

Kaip mačiau anksčiau, aštrios siuvėjo žirkklės lėtai nukeliavo iš rankų į rankas per stalą. Tai buvo geros plieninės žirkklės su dvipusėmis rankenomis. Močiutei jos patiktų.

Vėl nugurgiau seilę.

– Smeigtukai?

Jau buvau pastebėjusi Minos smeigtukų skardinę, įkištą į jos chalato kišenę. Viršininkė priėjo. Atskaičiavo dvidešimt smeigtukų. Pasakiau, kad man reikia daugiau.

– Mano močiutė sako, kad į šilką juos geriausia smaigstyti galvutėmis ir galais pakaičiui, kad medžiaga nejudėtų.

– Siuvi suknelę iš *šilko*? – paklausė Mina taip, tarsi būčiau pasirašiusi mirties nuosprendį. – Nesugadink medžiagos!

Tada šnarpštelėjo ir nuėjo. Pavydėjau Minai. Viršininkė turi kambarį darbuotojų, nervingai vykdančių jos įsakymus. Be to, padorius batus, beveik gražią suknelę po chalatu ir *lūpdažį*. Mina privilegijuotoji. Privilegijuoti kaliniai turėjo lengvatų ir galią, pakankamą valdyti kitus kalinius. Kai kurie privilegijuotieji bandė elgtis teisingai. Tačiau didžiąjai daliai, tarsi chuliganams mokykloje, kurie mano, jog žemindami kitus tampa didesni ir geresni, patiko ūdyti aplinkinius. Jei Mina būtų gyvūnas, laukinėje gamtoje ji būtų ryklis, o mes – mažos žuvelės jos vandenyne.

Mažos žuvelės surijamos. Rykliai išgyvena. Geriau būti plėšrūnu nei grobiu, tiesa?

Smeigtukai buvo ne tokie, kokių reikėjo. Ne tie maži mažulyčiai, kuriuos močiutė išmokė mane naudoti šilkui, todėl nediršau susmeigti jų per daug, bijodama, kad liks skylutės. Žirklės irgi kėlė siaubą. Paprastai man patikdavo kerpančių žirklių garsas ir jį lydintis jaudulys. Šį kartą jaučiau tik baimę. Kai audinys sukirptas, jo nebesudursi. Turi nė trupučio neabejoti, kur nori tais blizgančiais ašmenimis padalyti audinį.

Spaudžiau delnus prie stalo tol, kol rankos nustojo virpėti. Sukirpti reikėjo stovint, bet man linko keliai. Močiutei patikdavo kirpti audinį ant grindų, kur daugiau vietos. Nebuvau tikra, kad grindlentės siuvykloje tam pakankamai švarios. Todėl patiesiau šilką ant stalo, prismeigiau iškarpas, pažymėjau įsiuvus, klostes... ir pasiruošiau atlikti didįjį darbą...

Jei jau kerpi, kirpk žirklių ašmenų viduriu, ilgais, lygiais judesiais. Jei būtų taip lengva. Šiandien audinys slydo tarsi gyvatė pievoje, vinguriuojanti tarp žolių ir ieškanti pelės suėsti. Siuvykloje

nesiveisė pelės, joms čia nebuvo trupinių. Jokio maisto ir mums. Tik oras, pūkeliai ir dulkės.

Triušė dėbtelėjo į mano žirkles. Moters rankos ėmė vogčiomis slinkti prie jų per darbastaį. Čiupau žirkles ir pradėjau karpyti įsivaizduojamus atspurusius siūlelius. Triušė nurijo seiles ir sušnibždėjo:

– Prašau, gal galėčiau?..

Apsimečiau neišgirdusi. Nežinau kodėl. Kai nebegalėjau ilgiau vilkinti, padaviau jai žirkles.

– Ačiū, – sumurmėjo Triušė taip, tarsi būčiau savanaudiškumo įsikūnijimas.

Man suspaudė širdį matant, kaip nevikriai ji karmo tą aukštos mados palaidinukę. Ji buvo su baltų nėrinių ant žalio pamušalo apykakle, primenančia krūminio builio žiedynus gyvatvorėje.

Kai baigiau kirpti ir daigstyti suknelę, man pasirodė, kad jau popietė. Beržyne nepietaujama, todėl niekas nežymi vidurdienio. Dirbdama lauke suprasdavau, kad jau vidurdienis, kai saulė pakildavo aukščiausiai ir pasidarydavo karščiausia. Tai būdavo pusiaukelė tarp pusryčių ir vakarienės. Neturint laikrodžio, siuvykloje laiką žymėjo ant medžio padedamų žirklių džerkstelėjimas, adatos traukiamo siūlo atodūsis ir nepaliaujamas siuvimo mašinų dūzgesys. Kartkartėmis skimbtelėdavo ant grindų krintantis metalas ir Mina sušukdavo:

– Smeigtukas!

Siuvėjos nusivaipydavo viršininkei už nugaros ir pamėgdžiodavo begarsiu, vilnijančiu aidu: „Smeigtukas! Smeigtukas! Smeigtukas!“

Tamsi figūra tolimajame kambario kampe beveik nejudėjo. Tikriausiai sargybinė užmigo.

Staiga Mina išdygo man prie peties.

– Mokinuke, dar nebaigei?

– Suknelė sudaigstyta ir paruošta susiūti, – atsakiau.

Mina parodė į vieną siuвамąją. Maunant siūlų ritę ir veriant siūlą į adatą, man virpėjo rankos. *Pirmas primatavimas ketvirtą valandą...*

Pasiruošusi paleisti siuвамąją, prispaudžiau pėdą prie pamimos. Adata ėmė šokinėti aukštyn žemyn, per greitai! Siūlas susiraizgė. Išraudau. Kol kas žalos nebuvo padaryta. Pabandžiau dar kartą. Geriau. Patikrinau siūlo įtempimą, ši tą pataisiau, giliai įkvėpiau ir pradėjau.

Garsas buvo pažįstamas – kartu judančių metalinių detalių tarškėjimas. Iš dalies jaučiausi tarsi grįžusi į močiutės siuavimo kambarį namuose. Jei tik būtų taip lengva ten patekti. Kol močiutė siūdavo drabužius, dažnai žaisdavau ant grindų, rinkdavau smeigtukus ir siūlų nuokarpas. Savo siuвамąją močiutė vadino Bete. Mašina buvo sena. Tikras meno kūrinys. Siuvaloji pui kavosi juodu emaliu ir auksinėmis puošmenomis, ant jos buvo išgraviruotas močiutės vardas. Močiutė mindavo pamina avėdama savo mėgstamomis kurmių kailiukų šlepetėmis, prakirptomis priekyje, kad būtų vietos jos ištinusioms pėdoms. Močiutei siuivant atrodė, kad audinys pats tiesiu taikymu kreipia save į adatą. Aš dar neišėjau to stebuklingo gebėjimo. Neturėjau ir močiutės, stovinčios už nugaros ir pasiruošusios padėti.

Nusirito ašara. Nuo jos šilkas tapo nuodingos tamsiai žalios spalvos. Šniurkštelėjau. Nosinės neturėjau. Netikęs laikas prisiminti praeitį. Verčiau tiesiog siūti, po vieną siūlę, po vieną įsiuvaž. Pirma viršutinės suknelės dalis, tada apačią, rankoves ir pečių pagalvėles.

Po kiekvienos siūlės pašokdavau nuo mašinos ir eidavau pas Voverę prie lyginimo lentos. Dažnas lyginimas yra tvarkingo drabužio paslaptis – net pradedantieji tai žino.

Siuivyklos lygintuvas buvo su ilgu lanksčiu laidu, kabančiu nuo lubų. Meldžiausi, kad lygintuvas neapdegintų ir nesuraukšlėtų šilko, visų pirma todėl, kad neatrodė, jog Voverė gerai nutuokia, kaip elgtis su lygintuvu. Tikriausiai ji niekada gyvenime nedirbo namų ruošos darbų.

„Ar esi anksčiau lyginusi?“ – pirmą kartą nuėjusi prie lygintuvo paklausiau jos vien lūpomis.

Voverė liūdnai šyptelėjo, papurtė galvą ir judesiais parodė: „Lygintuvas sunkus. Ir karštas.“

Aš suvaidinau nuostabą: „Nejaugi?!“

Voverė ištiesė rankas paimti mano šilko. Norėdama pažiūrėti, ar lygintuvas karštas, spjovė į jo padą. Seilės sušnypštė. Voverė sumažino karštį. Kai ėmė lyginti mano siuvinio dalis, jos judesiai buvo nuostabiai lengvi ir vikrūs.

Vien lūpomis sumurmėjau: „Ačiū.“

Voverė ištiesė delną prašydama užmokesčio, o išvydusi mano veido išraišką, sukikeno:

– Erzinu, aš Rožė, – sušnibždėjo ji.

Išgirdusi vardą, o ne numerį, pasijutau tarsi atrišdama kaspinėį ant vertingos dovanos.

– Ela.

– Iš tiesų nesu princesė.

– Ir aš ne.

– Aš grafaitė, – nusijuokė ji.

Mina kostelėjo. Laikas vėl kibti į darbą.

